

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

5 (399)

SEPTEMBER – OCTOBER 2022

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022
Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

A. Nurgaliyeva^{1*}, S. Dyrka²

¹Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan;

²The Upper Silesian University of Economics, Katowice, Poland.

E-mail: *nurgaliyeva_ainash@mail.ru*

THE MAIN ROLE OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Abstract. The mechanism of social regulation provides the social stability of the society. The state, being the guarantor of national system of social security and stability, must work out the common conception of social responsibility. The responsibility, in itself, for a worthy living of every human being, must deride social, charitable organizations and entrepreneurship. Social sphere development is to be the main direction in government development. It has a number of problems the answers of which are priority in government regulation. The special attention is focused on the main basic directions of innovative activity of agroformations and its resultant aspects, the comparative assessment of development of agriculture in the Republic of Kazakhstan in relation to world trends is executed.

The article on a systematic basis examines the current state of the agricultural sector of the Republic of Kazakhstan from the perspective of its provision with labor resources. From the point of view of the theoretical and methodological aspect, attention is focused on modern types of the labor market in the agricultural sector, especially the formation and use of labor resources in agriculture. In the analysis of the country's agricultural sector and its functioning trends, modern organizational factors of the formation and development of the labor potential of the agricultural sector and the economic results of labor resources are identified.

Given the emphasis on world trends of experience in ensuring the efficiency of labor resources in agriculture, ways to intensify the use of labor resources in the agricultural sector of the economy, in relation to the Republic of Kazakhstan, have been developed.

Comprehensive strategic proposals have been formulated for the development of the innovative rural tourism project as an indirect tool for enhancing labor processes in agriculture. Based on the results of the study and developed scientific proposals, forecasted indicators of the economic efficiency of the use of labor resources in agriculture are formulated.

Key words: Market relations, Investment process, innovations, agriculture, agro-industrial complex, investments in crop and livestock production, agricultural industry, labor intensification, personnel training, rural tourism, economic policy.

А.А. Нурғалиева^{1*}, С. Дырка²

¹Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан;

²Жоғарғы Силезия экономикалық университеті, Катовице, Польша.

E-mail: nurgalieva_ainash@mail.ru

АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНДІРІСІН ДАМУЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ РӨЛІ

Аннотация. Мақала инвестициялық тартымдылығына, өндіріс тиімділігіне және халықтың өмір сүру сапасына әсер ететін өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымды ұтымды дамытуға байланысты аймақ экономикасының жұмыс істеу мәселелеріне арналған. Облыстың аграрлық секторындағы өндіріс көлемінің қысқаруы ауыл тұрғындарының өмір сүру сапасының күрт төмендеуіне, әлеуметтік және өндірістік инфрақұрылымдардың күйреуіне алып келеді. Агротұрғылымдардың инновациялық қызметінің негізгі базалық бағыттарына және оның нәтижелі аспектілеріне ерекше назар аударылып, Қазақстан Республикасының ауылшаруашылығының дамуына әлемдік тенденцияларға қатысты салыстырмалы баға берілген. Аграрлық секторды және елдің еңбек процестерін талдау барысында аграрлық сектордың еңбек әлеуетін қалыптастыру мен дамытудың заманауи ұйымдастырушылық факторлары және еңбек ресурстары жұмысының экономикалық салдары анықталды. Талдау негізінде ауылды сапалы еңбек ресурстарымен қамтамасыз етудің негізгі мәселелері және пайдалану тиімділігін арттыру мәселелері тұжырымдалған.

Анықталған проблемаларды ескере отырып, қазіргі заманғы ауылшаруашылығы құрылымдарының жұмыс істеу жүйесінде еңбек ресурстарын пайдалану тиімділігін арттырудың негізгі қағидаттары мен стратегиялық басымдықтары белгіленді. Сонымен қатар, еңбек ресурстарының өнімділігін арттыруға бағытталған экономикалық саясаттың басымдықтары мен мазмұны тұжырымдалған. Ауылшаруашылығындағы еңбек ресурстарының өнімділігін қамтамасыз ету тәжірибесіндегі әлемдік тенденцияларды ескере отырып, Қазақстан Республикасы экономикасының аграрлық секторында еңбек ресурстарын пайдалануды жеделдету жолдары әзірленді.

Ауылшаруашылығындағы еңбек процестерін жандандырудың жанама құралы ретінде «Ауыл туризмі» инновациялық жобасын дамыту бойынша кешенді стратегиялық ұсыныстар тұжырымдалды. Жүргізілген зерттеу мен әзірленген ғылыми ұсыныстардың нәтижелері бойынша ауылшаруашылығында

еңбек ресурстарын пайдаланудың экономикалық тиімділігінің болжамды көрсеткіштері тұжырымдалды.

Түйін сөздер: нарықтық қатынастар, инвестициялық процесс, инновациялар, ауылшаруашылығы, агроөнеркәсіптік кешен, өсімдік және мал шаруашылығына инвестициялар, ауыл шаруашылығы өнеркәсібі, еңбекті интенсификациялау, кадрлар даярлау, ауыл туризмі, экономикалық саясат.

А.А. Нурғалиева^{1*}, Стефан Дырка²

¹НАО «Торайғыров университет», Павлодар, Қазақстан;

³Верхнесилезский экономический университет, Катовице, Польша.

E-mail: nurgalieva_ainash@mail.ru

ОСНОВНАЯ РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация. Данная статья посвящена проблемам функционирования экономики региона, связанных с рациональным развитием производственной и социальной инфраструктуры, оказывающей влияние на его инвестиционную привлекательность, эффективность производства и качество жизни населения. Сокращение производства в аграрном секторе области приводит к резкому снижению качества жизни на селе, развалу социальной и производственной инфраструктур. Особое внимание акцентировано на основные базисные направления инновационной деятельности агроформирований и ее результирующие аспекты, выполнена сравнительная оценка развития сельского хозяйства в Республике Казахстан по отношению к мировым трендам.

При анализе сельскохозяйственной отрасли страны и тенденций ее функционирования выявлены современные организационные факторы формирования и развития трудового потенциала аграрного сектора и экономические результаты деятельности трудовых ресурсов. На основании проведенного анализа сформулированы основные проблемы обеспеченности села качественными трудовыми ресурсами, а также проблемы повышения эффективности их использования.

С учетом выявленных проблем указаны основные принципы и стратегические приоритеты повышения эффективности использования трудовых ресурсов в системе труда современных сельскохозяйственных структур. Также сформулированы приоритетные направления и содержание экономической политики, направленной на повышение эффективности использования трудовых ресурсов. Разработаны пути активизации использования трудовых ресурсов в аграрном секторе экономики Республики Казахстан с учетом мировых тенденций в практике обеспечения производительности трудовых ресурсов в сельском хозяйстве.

Сформулированы комплексные стратегические предложения по развитию инновационного проекта «Сельский туризм» как косвенного средства активизации трудовых процессов в сельском хозяйстве. По результатам исследования и разработанным научным рекомендациям сформулированы оценочные показатели экономической эффективности использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: рыночные отношения, инвестиционные процессы, инновации, сельское хозяйство, агропромышленный комплекс, инвестиции в растениеводстве и животноводстве, сельскохозяйственная отрасль, интенсификация труда, подготовка кадров, сельский туризм, экономическая политика.

Introduction. The economic development of any industry in the modern world is based on the growth of labor productivity and improving the efficiency of the use of labor resources. It is labor productivity, to a greater extent than any other factor, that determines the level and quality of life of the whole society and is, in the long term, the best indicator of the economic efficiency of the economic complex.

At present, the issues of improving the efficiency of labor resources are particularly relevant for the Republic of Kazakhstan and for its sectors of the economy, including the agricultural sector. Agriculture in the process of transformational transformations of the economy faced a number of systemic problems, such as the impact of global agricultural competition, significant reserves for the development of the engineering industry, the dependence of the national economy on the export of raw materials and world prices for them, the low standard of living of the population of rural areas.

Kazakhstan, having the richest agricultural land, lags behind developed countries in terms of labor productivity, and, as a result, is not among the leaders in positioning in the world market of agricultural products and agricultural technologies (Kazakhstanskaya Pravda, 2021).

The development of the country's agro-industrial complex is conditioned by the investment activity of economic entities, because the economic axiom is that it is impossible to achieve sustainable growth in any field without large-scale investments. The investment attractiveness of the enterprises of the agro-industrial complex of Kazakhstan has not yet been fully assessed, because the main part of the monetary turnover of the food market is concentrated in this field. (Agriculture in Kazakhstan 2017 - 2021: <https://egov.kz/cms/ru/law/list>).

For that you need:

- based on the use of classical methods, justify the quantitative accounting of risk measures, determine the possibility of using indicators that describe the qualitative magnitude of risk in the enterprise's investment activity;
- establishing a monitoring system in the mechanism of formation of directions for improving the quality of risk management in the investment activities of enterprises of the processing industries of the agro-industrial complex of the region;
- development of practical recommendations on risk management in the

investment sector of the agro-industrial complex using the qualitative characteristics assessment methodology, for example, the economic activity of enterprises in the processing industries.

Materials and methods. The investment decision is based on the general consideration of the economic interests of the subjects related to investments. Investment decisions in the management of the agro-industrial complex have a special distinction. At the same time, investment decisions in agrarian production are characterized by the scale of the decision and the long term of obtaining the results conditioned by uncertainty. In this regard, not all of the investment activity in AEC is strategic, but only with its goal of fundamentally changing the formation of the object of managerial influence. This groups the qualitative change of the object of management, during which the internal structure, composition and character of mutual relations with the external environment are restructured (Nurgalieva, 2020 No. 3 – 93).

There are two approaches to the problem. On the one hand, it is recommended to look at strategic decisions from a financial point of view from an investment point of view, accordingly, to justify them, it is necessary to use investment analysis methods adapted to take into account the influence of the external environment. On the other hand, since the similarity between the two types of decisions is purely external, and the difference is so important, it is necessary to develop a new concept and methodology for justifying strategic investment decisions, based on: entrepreneurs (initiators of investment projects); investment projects, potential (financial, material and technical, intellectual, informational, managerial); investments and profits for the implementation of investment projects; the amount of investment, terms and conditions of receiving investments, forecast profit, investment risks of projects. Search for potential investors, contacts with consulting firms, contacts with regional and state administration bodies, as well as other investment activity subjects.

Investments in fixed capital play a major role in the development of agricultural production, the efficiency of the agrarian sector of the country's economy depends on their development.

Results. However, the amount of investment in the main capital of agriculture is only 1.9% of the total investment of the republic, which is not enough for the reproduction of competitive agricultural products and does not have a significant impact on the material and technical support of the industry (Doshchanova, 2020 No. 1-53) .

Over the last decade, the number of machine-tractor fleets has decreased by 3 times, no more than 2-3% are out of use during modernization per year, that is, the difference is within 6-7 times. As a result, the load on one tractor and harvester has increased, which has a negative effect on maintaining a scientifically based system of agriculture, and costs for the production of crop production increase. At the same time, the provision of animal husbandry houses and equipment does not allow the introduction of complex mechanization of production processes, therefore manual labor prevails.

Improvement of the mechanism of attracting investments in the agrarian sector of the economy is considered in two aspects - market and state.

The model of attracting investment resources to the economy of agricultural production considers 3 main sources of investment resources, namely:

- self-financing at the expense of equity capital, compensation fund and enterprise profit;

- external debt financing, which includes fund, bank and institutional investors, loans of other enterprises, bond loans, promissory notes and guarantees, equity investment, leasing, mortgage;

- direct or real investments consisting of direct investments of international financial institutions and organizations, the state, enterprises, direct investments, domestic and foreign, portfolio investments, financial investments, funds of non-state pension funds, investment funds, investments of insurance organizations (Nurgalieva,2020 No. 2-38).

Currently, many agricultural structures use their production potential inefficiently, which does not allow them to carry out extended production: most of them are damaged, their balance sheets are illiquid, their own funds and agricultural land are destroyed, they do not have property to take loans as collateral.

Investment support for the agricultural sector of the republic describes the growth of state support capable of reducing the negative impact of the crisis. Therefore, during 2001-2021, investments in the agrarian sector associated with the adoption of a series of measures for the modernization and development of the sector are observed with a significant increase. At the same time, the share of investments in agriculture (including hunting, forestry and fisheries) remains at a level below 2% of their total volume (Republic of Kazakhstan, Labor: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT104800>).

During 2001-2021, investments in the agricultural sector will amount to about 400 billion tenge or 2.3 billion dollars. During this period, the average annual rate of GDP growth is 115.1%, in terms of investments in the industry - 102.8%. At the same time, the rate of investment (the ratio of investments in fixed capital to the total output of agriculture) has a latent growth trend. The increase in the volume of investments in the industry is characterized by an uneven situation: the effectiveness of investments takes place against the background of the reduction of the number of people working in agriculture and the decrease in the cost of fixed assets in the industry.

The main source of investments remains the funds of economic entities, their share increases by 50% every year, overall support from the republican and local budgets has improved, private capital, as before, does not seek to invest in the agricultural sector (Table 1).

Table 1 - source of investments in fixed capital of agriculture, million tenge.

Indicator	Year				
	2017	2018	2019	2020	2021

Investment, all	47975	47143	55973	77772	78675
in particular:					
Republican budget	5396	11127	11078	13231	4602
Local budget	1417	1453	3388	4258	2385
Foreign investments	4378	1865	72	498	199
Other debt funds	6186	4446	9928	10754	16807
Own funds	30598	28252	31507	49031	54682
Note: Created according to the data of the Statistics Agency of the Republic of Kazakhstan					

The structure of investment showed that the advantage in crop production will be preserved. Labor productivity is high as a result of medium- and large-scale farms created here, there is considerable support for production, especially grain, the main types of agricultural crops (grain, by regional groups, oil, sugar beet, cotton) are insured. In addition, high prices for grain, the possibility of long-term storage of crop production, and deep processing ensure high interest in this small industry. (Isabek, 2021. – 128).

The concentration of more than 80% of agricultural livestock in households and the unregulated, chaotic market for the development of the products of this industry, the need for significant material and labor costs at the time of low mechanization and high cost of fodder, do not require attracting funds, despite the historical prerequisites for raising domestic animals. Annual expenses are spent on construction of new objects, purchase of equipment. At the same time, the external environment for attracting investments was provided with budgetary expenses. Expenditures for the programs of the RK ASM do not exceed 5% of all expenses. Regardless of the nature of the discount, budget loans at 8-12% per annum under various programs are 15-21% compared to commercial ones, loan terms, as before, remain unchanged for producers of goods (Table 2).

Table 2. Indicators describing the financial conditions of investment activity, %

Indicators	Year				
	2017	2018	2019	2020	2021
PBC refinancing rate, %	8	9	11	10,5	7,0
Weighted average interest rate on tenge-denominated loans, %	12,9	12,9	15,1	15,5	15,6
Investments in the main capital of agriculture, billion, tenge	39,7	47,1	56,0	77,8	77,5
	102,5	123,3	155,4	119,9	168,5
Agricultural loans:	61,5	84,1	106,8	131,0	116,8
long term	9,5	20,1	56,2	41,5	16,7
short term	107,5	108,4	118,8	109,5	106,2
Level of agricultural efficiency, %	100,4	109,5	139,1	19,3	87,3
Note: Created according to the data of the Statistics Agency					

In the regional amount, the main flow of funds was sent to the northern regions and the cities of Astana and Almaty. Thus, in 2021, 56 investment projects of the

Business Development Roadmap - 2020 will be implemented mainly on breeding of agricultural livestock and poultry, processing of livestock products (17 projects).

Budget investments are sent through Kazagro National Management Holding JSC (KazAgro), whose strategic tasks are:

- concentration and direction of investments to solve the priority tasks of the agro-industrial complex;
- increasing the effectiveness of state investments in the field of agro-industrial complex;
- development of agricultural production and service infrastructure;
- promoting the formation and development of clusters in the agro-industrial complex;
- development of export of agro-industrial complex products;
- regulation and stabilization of the domestic food market;
- increase the efficiency of corporate management.

Priority areas of investment:

- production of competitive agricultural products and processing in order to obtain high added value;
- development of efficient production, service, export infrastructure of the agro-industrial complex, as well as wholesale trade infrastructure;
- increasing the level of agribusiness efficiency by providing concessional credit resources, providing modern agricultural equipment, stimulating the growth of technical and technological retrofitting, as well as providing access to information services.

The provided support measures and the production of agricultural products contributed to the significant improvement of the situation in the village. The park of agricultural machinery is worn out by 90% and requires high costs for its use. January 1, 2021 159.1 thousand chain and 1 thousand wheeled tractors, 49.5 thousand grain harvesters, 2408 units of sowing complexes, 91.7 thousand seed drills, 336.5 thousand tillage tools and 51.0 thousand trucks were calculated in the republic. The average age of 70-75% of combine harvesters and tractors is 13-14 years, the standard average service life is 8-10 years. As a result, during heavy field work, the technical readiness of machines was within 50-70% of the standard 85-92%. In addition to physical wear and tear, there is also moral wear and tear of machines and equipment.

2002-2021 in the republic, more than 38,000 basic types of agricultural machinery and equipment were purchased at the expense of various funding sources: budget investments, purchase through lending in second-tier banks, purchase by individuals and others. Due to the lack of financial resources, the agricultural production of Kazakhstan uses its resource potential inefficiently. Therefore, the yield of agricultural crops and the productivity of livestock remain low. Products and food produced in the republic do not ensure their full consumption, which is due to the high volume of imports in the food basket (Integrated accounts: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT297361>).

In the course of the agrarian reform, the organization of the investment process in AEK significantly changed. New channels of attracting and using financial resources have been formed. However, the range of foreign investments involved does not meet the investment opportunities and the needs of the agrarian sector. The economic situation of many rural producers does not allow to finance investment from profit (Table 3).

Table 3. Financial and economic indicators of agricultural enterprises.

Indicator	Year				
	2001-2017	2018	2019	2020	2021
Profitable enterprises, units	1889	2417	2998	1291	399
Damaged enterprises, units	1513	1531	875	986	309
Proportion of damaged enterprises in the total number	44,5	38,3	22,6	43,4	43,6
Production of agricultural products, billion tenge	633,8	853,3	1121,8	1384,2	1640,2
The level of profitability from the implementation of agricultural products, %	16,8	20,1	56,2	41,5	16,7
Including crop production	20,2	24,6	67,5	51,9	19,8
Animal husbandry	5,6	7,5	15,5	8,7	8,0
Note: Created according to the data of the Statistics Agency of the Republic of Kazakhstan					

There was a significant decrease in the capacity of the agro-industrial complex. The level of obsolescence of the main production assets has reached a critical level and does not allow for their modernization at the expense of compensatory transfers. The number of damaged enterprises is high. Food imports have increased significantly, exceeding the country's food security threshold.

Discussion. All these factors do not allow domestic producers to increase the technical level of production necessary for successful competition with foreign suppliers of similar products in the national food market.

The analysis and assessment of the state of innovative activity in the Republic's AEC showed that this process is characterized by a low level of activity in the significant scientific potential. The acquisition of new innovations is mainly observed in the processing enterprises of agricultural processing plants and industrially developed agricultural structures (poultry factory, greenhouse).

The lack of innovative development is primarily due to the severe financial situation of agricultural structures, the lack of funds from budget financing sources, and a sharp decrease in the demand for scientific-technical and science-intensive products due to inefficient credit conditions. Limitation of resources allocated to innovation creates a problem of selection of benefits in terms of directions and subjects of innovative activity. At the same time, there is no service mechanism and scientific and technical information dissemination and assessment system, and the previous pattern of mutual relations between scientific institutions with an input structure is broken. This complicates the degradation of the complex industry, reduces the competitiveness of products, leads to an increase in the cost of production, and the

socio-economic development of rural areas stops (Republic of Kazakhstan: https://bnews.kz/ru/news/tolko_8).

The issue of distribution of subsidies deserves special attention. For example, at present, the expert community and farmers are actively discussing the issue of a financial support mechanism under the Sybaga program. According to the terms of this program, we must buy cattle only from foreign countries. Such strict requirements make this program inaccessible and ineffective for small and medium-sized enterprises. This is due to the fact that the purchase of breeding stock abroad is in most cases beneficial only to large enterprises, because the cost of such stock is quite high, as well as the cost of delivery, coordination and accommodation in the quarantine zone per month. cut into pieces There is also a risk of animal and epizootic diseases.

At the same time, the country has its own breeding farms. However, under the terms of the program, domestic farms cannot participate as a supplier for the purchase of livestock, which ultimately discriminates against them in comparison with foreign breeding farms.

It should also be taken into account that the breeding stock of local farms has a number of competitive advantages. Firstly, these are lower transportation costs and there is no need for customs and quarantine clearance. Secondly, the risk of detecting epizootic diseases is minimal. Thirdly, the cattle of local reproducers are already adapted to natural and climatic conditions, which reduces the risk of death. As a result, today local pedigree farms and reproducers are forced to slaughter highly productive pedigree cattle at the price of marketable meat, which goes against the principle of utility and return on previously invested funds.

Important are the problems of storage and marketing of agricultural products, which directly affect the level of competitiveness of the agricultural sector. The underdevelopment of the trade and logistics system, the virtual absence of facilities for pre-sale preparation of goods (washing, packaging, drying, sizing and transportation, etc.) does not ensure uniform supplies of high-quality raw materials throughout the year (<https://bnews.kz/ru/news/tolko>: 2021).

Conclusion. The situation in the republic can be defined as a crisis, because there is a contradiction between the need for structural reconstruction of the AEC, which requires investment, and the low level of investment, which makes financial investments ineffective. Due to the relationship with the industry, the task of increasing its rapid development and productivity of agricultural labor is difficult to fulfill.

Currently, own sources of investment in agricultural structure (profit and compensation) are not the main source due to the low proportion of modernization and lack of sufficient profit. Therefore, it is necessary to send investments for agriculture from the republican and local budgets in the form of sponsorship, concessional loans, funds from financial institutions. Then it is necessary to stimulate the modernization of funds at the expense of own sources to restore the solvency of commodity producers. The situation in the republic can be defined as a crisis,

because there is a contradiction between the need for structural reconstruction of the AEC, which requires investment, and the low level of investment, which makes financial investments ineffective. Due to the relationship with the industry, the task of increasing its rapid development and productivity of agricultural labor is difficult to fulfill.

Currently, own sources of investment in agricultural structure (profit and compensation) are not the main source due to the low proportion of modernization and lack of sufficient profit. Therefore, it is necessary to send investments for agriculture from the republican and local budgets in the form of sponsorship, concessional loans, funds from financial institutions. Then it is necessary to stimulate the modernization of funds at the expense of own sources to restore the solvency of commodity producers.

Information about authors:

A. Nurgaliyeva – candidate of economic sciences, professor of the department «Economics», Toraigrov University, E-mail: nurgaliyeva_ainash@mail.ru, <https://ORCID.org/0000-0002-3818-7013>;

Dyrka Stefan – Doctor of Economics, Professor of the Upper Silesian University of Economics, Katowice, Poland, E-mail: givi.gaza@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-5677-0675>.

REFERENCES:

Address of the President of the Republic of Kazakhstan K.K. Tokaev «Constructive public dialogue is the basis of stability and prosperity of Kazakhstan» // *Kazakhstanskaya Pravda*. 2021. – September.

Agriculture in Kazakhstan: <https://www.kazportal.kz/selskoe-hozyaystvo-v-kazahstane/State-program-for-the-development-of-the-agro-industrial-complex-of-the-Republic-of-Kazakhstan-for-2017-2021>: <https://egov.kz/cms/ru/law/list/U1700000420>.

A.A. Nurgaliyeva, E.A. Nurgaliyev Development of rural and rural infrastructure in innovative conditions // *Agricultural market problems*, Almaty. 2020 No. 3 – 93s.

A.I. Doshchanova State regulation in the agrarian sector of Kazakhstan // *Agricultural market problems*, Almaty. 2020 No. 1 – 53s.

A.A. Nurgaliyeva, A.Jh. Musina, E.A. Nurgaliyev Features of industrial entrepreneurship in agriculture // *Agricultural market problems*, Almaty. 2020 No. 2 – 38 s. Kazakhstan: APK is not a “black hole”: <https://kazakh-zerno.kz/novosti/populyarnye-novosti/242253-kazakhstan-apk-ne-chjornaya-dyra>.

Employed population by main types of economic activity (quarterly data) 2010-2018 – Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Labor: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT104800>.

Isabek T.K., Demin V.F. Development of intelligent information systems for calculating the technological parameters of mining processes: Monograph. - Germany: LAP Lambert Academic Publishing, 2021. - 128 p.

Gross domestic product by production method for January-December 2018 - Committee on

Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, National accounts - Integrated accounts: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT297361>.

Gross output of products (services) of agriculture, forestry and fisheries for 2018-2019 – Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Statistics of agriculture, forestry, hunting and fisheries: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT225486>.

Only 8% of the results of scientific and technical activities are introduced into production - Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan: https://bnews.kz/ru/news/tolko_8_rezultatov_nauchnotekhnicheskoi_deyatelnosti_vnedryautsya_v_proizvodstvo__msh_rk.

The Sybaga program lobbies the interests of foreign breeding farms: <http://www.matritca.kz/news/61602-programma-sybagi-lobbii-interesov-zarubezhnykh-plemennyykh-hozyaystv.html>.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.У. Қуанбаева, Р.Е. Жақиянова РОБОТОТЕХНИКА ПӘНІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	5
Н.С. Әлқожаева, Қ.Б. Жұмабекова, Г.Қ. Шашаева, Р. Жәлиқызы БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТКЕ ДАЙЫНДАУ.....	19
М. Бектурова, А. Жайтапова, С. Тулепова, Г. Дянкова БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ЖАЗУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ӘЛЕУМЕТТІК-АФФЕКТИВТІ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ.....	33
Ж.М. Есіркепов, Б.С. Омаров, Б.І. Құрманбаев, Н.Б. Омаров ЖАРЫС КЕЗІНДЕ ЖОҒАРЫ ДӘРЕЖЕЛІ ВОЛЕЙБОЛШЫЛАРДЫҢ ТЕХНИКАЛЫҚ-ТАКТИКАЛЫҚ ӘРЕКЕТТЕРІНІҢ ЕСЕБІН ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІЛІГІ.....	48
А.Б. Жолмаханова, Б.Д. Карбозова, Е. Рыбина ЭМИГРАНТ ЕСТЕЛІКТЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ.....	58
А.А. Куралбаева, Б.М. Баймуханбетов, Г.Е. Абылова «САУАТ АШУ» ОҚУЛЫҒЫНДАҒЫ ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРҒА МАЗМҰНДЫҚ ТАЛДАУ.....	68
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, М.А. Батырбаева, Н.Р. Суранчиева ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАРЫНДА ЕЖЕЛГІ ӘДЕБИ МҰРАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ НЕГІЗДЕРІ.....	81
А.Ж. Мәуітбекова, К.Н. Булатбаева ОМОНІМДІК ПАРАДИГМА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ БІРЛІГІ РЕТІНДЕ.....	87
Ф.Д. Наметкулова, Г.Т. Шойынбаева, А.Қ. Сугирбекова БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ФИЗИКАЛЫҚ ЭКСПЕРИМЕНТ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ДАЯРЛАУ.....	100

Ғ.А. Орынханова, Ж.К. Қиынова, А.Т. Оңалбаева АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	113
А.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова СТУДЕНТ ЖАСТАР ЕРІКТІЛІГІНІҢ ЖЕКЕ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДЕТЕРМИНАНТТАРЫ.....	125
Г.А. Сейдуллаева, Г.Ж. Жалелова, Г.С. Сапар ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ЖОБАЛАУ.....	138
А.С. Тастанова, Н.Т. Шындалиев, Ж.Е. Зулпыхар МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУДА РҮТНОН БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ.....	150
С. Тлеубай, Ж. Жауыншиева, С. Есимкулова, Ж. Оралканова УНИВЕРСИТЕТТЕ БОЛАШАҚ МАМАНДЫ ДАЙЫНДАУДА ЭМОЦИОНАЛДЫҚ КОМПОНЕНТТІ ДАМЫТУДЫҢ РӨЛІ.....	161
А.А. Туктасинова, К.Ш. Бакирова ПӘН МЕН ТІЛДІ КІРІКТІРІП ОҚЫТУДА ОҚУ МАТЕРИАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ ТУРАЛЫ.....	173
З.Н. Утегулова, Ф.Ш. Оразбаева, Э.Н. Оразалиева АЙТЫЛЫМ МЕН ЖАЗЫЛЫМ ПРОЦЕСТЕРІНІҢ КОММУНИКАТИВТІК АСПЕКТІЛЕРІ.....	183
Г.Т. Шүкенай, А.М. Абызова, Г.А. Тлегенова ПЕДАГОГ ТІЛІНІҢ ЛИНГВОЭКОЛОГИЯСЫ.....	194

ЭКОНОМИКА

Л.О. Абылкасимова, М.Б. Молдажанов, А.Ж. Зейнуллина, К.Е. Хасенова, А.Б. Рахешева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭКОТУРИЗМНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ ЖОЛДАРЫ.....	207
Г. Азретбергенова, З. Есымханова, Ы. Узын ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ МЕН ЭКСПОРТ БАЙЛАНЫСЫН ДАМУШЫ ЕЛДЕР НЕГІЗІНДЕ ПАНЕЛЬДІК ТАЛДАУ.....	220

О.А. Дагмирзаев ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫ НАҚТЫ СЕКТОРЫНЫҢ АЙМАҚТЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІНІҢ ВАРИАТИВТІЛІГІН ФАКТОРЛЫҚ ТАЛДАУ.....	232
Б.А. Жакупова, А.Т. Сексенова, А.С. Рахманова, К.Б. Тлеуқабылова КОМПАНИЯДА ДАҒДАРЫСТЫҢ АЛДЫН АЛУ - КАПИТАЛДЫ ОҢТАЙЛЫ БАҒАЛАУДЫҢ НӘТИЖЕСІ.....	243
Р.А. Жанбаев, Г.Р. Темирбаева, Д.А. Айбосынова, А.Е. Еркін, Д.Г. Максимов КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР: ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТТАРЫ (ТДМ) ЖӘНЕ ОЛАРДЫ КОРПОРАТИВТІК СТРАТЕГИЯЛАРҒА ИНТЕГРАЦИЯЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ.....	253
З.О. Иманбаева, Д.А. Амержанова, Н.Б. Давлетбаева, Х.Х. Кусаинов, Э.Ш. Дуйжанова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ЖОЛДАРЫ.....	270
Л. Кан, Т. Мухамедьярова-Левина, А. Анесова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ПАЙЛЫҚ ҚОРЛАРДЫҢ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫН ТАЛДАУ.....	286
Г.К. Кенжетәева, Г.Т. Кунуркульжаева, Л.А. Шафеева, В. Есмагзам, И.Т. Иманғалиева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ ДЕҢГЕЙІН ТАЛДАУ.....	298
Ғ.Е. Керімбек, М.Ғ. Қайырғалиева, Г.Е. Нурбаева, Н.А. Умбеталиев, К.Б. Сатымбекова КОМПАНИЯДА АҚША ҚАРАЖАТТАРЫН БАСҚАРУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ СТРАТЕГИЯСЫН ЖЕТІЛДІРУ.....	311
А.А. Муталиева, С. Дырка, В.Н. Сейтова, А.Б. Махатова, М.Қ. Ускенов ҚАЗАҚСТАНДА СҮТ ӨНДІРІСІНІҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....	322
А.А. Нурғалиева, С. Дырка АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНДІРІСІН ДАМУЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ РӨЛІ.....	332

А.Ж. Панзабекова, И.Д. Тургель, Ж.Г. Имангали АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК РЕСУРСЫ РЕТІНДЕ.....	344
А.С. Садвақасова, Б.С. Корабаев, Г.Д. Аманова, С.С. Донцов, Б. Куантқан, А.В. Заякина ҚР МАШИНА ҚҰРЫЛЫС КОМПАНИЯЛАРЫНДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ МӘНІН АРТТЫРУ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ ЕСЕП ЖӘНЕ ТАЛДАУ.....	361
М. Саймова, Ж.Қ. Басшиева, С.И. Игильманова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Б. Тасмағанбетов НАРЫҚ ЖАҒДАЙЫНДА МАРКЕТИНГТІК ИННОВАЦИЯЛАРДЫ ӨЗІРЛЕУ ЖӘНЕ ЕНГІЗУ.....	372
Р.Б. Сартова, А.С. Кадырова, А.А. Ниязбаева, Г.К. Демеуова, Ж.Қ. Басшиева АГРАРЛЫҚ СЕКТОРДЫ ЖАҢҒЫРТУ: ҚАРЖЫЛЫҚ ҚОЛДАУ ШАРАЛАРЫ.....	388

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.У. Куанбаева, Р.Е. Жақиянова ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РОБОТОТЕХНИКЕ.....	5
Н.С. Алгожаева, К.Б. Жумабекова, Г.К. Шашаева, Р. Жәлиқызы ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ИННОВАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	19
Бектурова М., Жайтапова А., Тулепова С., Дянкова Г. ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ И ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ АКАДЕМИЧЕСКОГО ПИСЬМА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА.....	33
Ж.М. Есиркепов, Б.С. Омаров, Б.И. Курманбаев, Н.Б. Омаров ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВЕДЕНИЯ УЧЕТА ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ ВОЛЕЙБОЛИСТОВ ВЫСОКОГО КЛАССА ВО ВРЕМЯ СОРЕВНОВАНИЙ.....	48
А.Б. Жолмаханова, Б.Д. Карбозова, Е. Рыбина НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ ЭМИГРАНТСКИХ ВОСПОМИНАНИЙ.....	58
А.А. Куралбаева, Б.М. Баймуханбетов, Г.Е. Абылова АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ ГЛАВ И ТЕМ УЧЕБНИКА «САУАТ АШУ».....	68
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, М.А. Батырбаева, Н.Р. Суранчиева ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ДРЕВНЕМУ ЛИТЕРАТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ В ВУЗАХ.....	81
А.Ж. Мәуітбекова, К.Н. Булатбаева ОМОНИМИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА КАК ЕДИНИЦА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ.....	87
Ф.Д. Наметкулова, Г.Т. Шойынбаева, А.Қ. Сугирбекова ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ФОРМИРОВАНИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ФИЗИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА.....	100

Г.А. Орынханова, Ж.К. Киынова, А.Т. Оналбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКИХ ШКОЛ.....	113
А.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ВОЛОНТЕРСТВА У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	125
Г.А. Сейдуллаева, Г.Ж. Жалелова, Г.С. Сапар ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ СРЕДСТВАМИ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	138
А.С. Тастанова, Н.Т. Шындалиев, Ж.Е. Зулпыхар ВОЗМОЖНОСТИ ПРОГРАММЫ RYTHON В МАШИННОМ ОБУЧЕНИИ.....	150
С. Тлеубай, Ж. Жауыншиева, С. Есимкулова, Ж. Оралканова РОЛЬ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА В ВУЗЕ.....	161
А.А. Туктасинова, К.Ш. Бакирова ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ УЧЕБНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОМ ИНТЕГРИРОВАННОМ ОБУЧЕНИИ.....	173
З.Н. Утегулова, Ф.Ш. Оразбаева, Э.Н. Оразалиева КОММУНИКАТИВНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОЦЕССОВ ГОВОРЕНИЯ И ПИСЬМА.....	183
Г.Т. Шүкенай, А.М. Абызова, Г.А. Тлегенова ЛИНГВОЭКОЛОГИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ.....	194

ЭКОНОМИКА

Л.О. Абылкасимова, М.Б. Молдажанов, А.Ж. Зейнуллина, К.Е. Хасенова, А.Б. Рахешева СОВРЕМЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ЭКОТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ.....	207
Г. Азретбергенова, З. Есымханова, Ы. Узын ПАНЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И ЭКСПОРТА В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ.....	220

О.А. Дагмирзаев

**ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ ВАРИАТИВНОСТИ РЕГИОНАЛЬНЫХ
ПОКАЗАТЕЛЕЙ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ
КАЗАХСТАНА.....232**

Б.А. Жакупова, А.Т. Сексенова, А.С. Рахманова, К.Б. Тлеукабылова
**ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ КРИЗИСА В КОМПАНИИ – РЕЗУЛЬТАТ
ОПТИМАЛЬНОЙ ОЦЕНКИ КАПИТАЛА.....243**

**Р.А. Жанбаев, Г.Р. Темирбаева, Д.А. Айбосынова, А.Е. Еркін,
Д.Г. Максимов**
**КВАЗИГОСУДАРСТВЕННЫЙ СЕКТОР: ЦЕЛИ УСТОЙЧИВОГО
РАЗВИТИЯ (ЦУР) И ИНСТРУМЕНТЫ ИХ ИНТЕГРАЦИИ
В КОРПОРАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ.....253**

**З.О. Иманбаева, Д.А. Амержанова, Н.Б. Давлетбаева,
Х.Х. Кусайнов, Э.Ш. Дуйжанова**
**ПУТИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН.....270**

Л. Кан, Т. Мухамедьярова-Левина, А. Анесова
АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПИФОВ В РК.....286

**Г.К. Кенжетаетаева, Г.Т. Кунуркульжаева, Л.А. Шафеева, В. Есмагзам,
И.Т. Имангалиева**
**АНАЛИЗ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН.....298**

**Г.Е. Керимбек, М.Г. Кайыргалиева, Г.Е. Нурбаева,
Н.А. Умбеталиев, К.Б. Сатымбекова**
**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ И
ОЦЕНКИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В КОМПАНИИ.....311**

**А.А. Муталиева, С. Дырка, В.Н. Сейтова, А.Б. Махатова,
М.Қ. Ускенов**
**АНАЛИЗ И ПРОГНОЗ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА МОЛОКА
В КАЗАХСТАНЕ.....322**

А.А. Нургалиева, Стефан Дырка
**ОСНОВНАЯ РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА.....332**

-
- А.Ж. Панзабекова, И.Д. Тургель, Ж.Г. Имангали**
ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО КАК СОЦИАЛЬНЫЙ РЕСУРС
ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ.....344
- А.С. Садвакасова, Б.С. Корабаев, Г.Д. Аманова, С.С. Донцов,
Б. Куанткан, А.В. Заякина**
УЧЕТ И АНАЛИЗ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ КАК ОСНОВА
ПОВЫШЕНИЯ СУЩЕСТВЕННОСТИ ИНТЕГРИРОВАННОЙ
ОТЧЕТНОСТИ В МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ
КОМПАНИЯХ РК.....361
- М. Саймова, Ж.К. Басшиева, С.И. Игильманова, А.Ж. Бухарбаева,
А.Б. Тасмаганбетов**
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ
В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ.....372
- Р.Б. Сартова, А.С. Кадырова, А.А. Ниязбаева, Г.К. Демеуова,
Ж.К. Басшиева**
МОДЕРНИЗАЦИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА: МЕРЫ ФИНАНСОВОЙ
ПОДДЕРЖКИ.....388

CONTENTS

PEDAGOGY

E. Abdykerimova, A. Turkmenbaev, B. Kuanbayeva, R.E. Zhakiyanova FORMATION OF STUDENTS RESEARCH SKILLS IN THE PROCESS OF TEACHING ROBOTIC.....	5
N.S. Algozhaeva, K.B. Zhumabekova, G.K. Shashaeva, R. Zhalikyzy PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY.....	19
M. Bekturova, A. Zhaitapova, S. Tulepova, G. Diankova THE IMPACT OF SOCIAL AND AFFECTIVE FACTORS ON THE FORMATION OF ACADEMIC WRITING COMPETENCE AMONG FUTURE EFL TEACHERS.....	33
Zh.M. Yessirkepov, B.S. Omarov, B.I.Kurmanbayev, N.B. Omarov EFFECTIVENESS OF KEEPING RECORDS OF TECHNICAL AND TACTICAL ACTIONS OF HIGH-CLASS VOLLEYBALL PLAYERS DURING COMPETITIONS.....	48
A. Zholmakhanova, B. Karbozova, E. Rybina SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING EMIGRANT MEMORIES.....	58
A.A. Kuralbayeva, B.M. Baimukhanbetov, Abylova G.E. ANALYSIS OF CONTENTS OF CHAPTER AND TOPICS IN «SAUAT ASHU» TEXTBOOK.....	68
Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, M.A. Batyrbayeva, N.R. Suranchieva FUNDAMENTALS OF THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ANCIENT LITERARY HERITAGE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	81
A. Mauitbekova, K. Bulatbayeva HOMONYMIC PARADIGM AS A UNIT OF TEACHING ENGLISH.....	87
F. Nametkulova, G. Shoiynbaeva, A. Sugirbekova PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS THROUGH A PHYSICAL EXPERIMENT.....	100

G. Orynkhanova, Zh. Kiynova, A. Onalbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	113
A.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF VOLUNTEERING AMONG STUDENTS.....	125
G. Seidullayeva, G. Zhalelova, G. Sapar DESIGNING DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES.....	138
A.S. Tastanova, N.T. SHyndaliev, Zh.E. Zulpykhar PYTHON PROGRAM FEATURES IN MACHINE LEARNING.....	150
S. Tleubay, Zh. Zhauynshiyeva, S. Yessimkulova, Zh. Oralkanova THE ROLE OF THE DEVELOPMENT OF THE EMOTIONAL COMPONENT IN THE PREPARATION OF THE FUTURE SPECIALIST IN THE UNIVERSITY.....	161
A. Tuktassinova, K. Bakirova ON THE USE OF LEARNING MATERIALS IN CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	173
Z. Utegulova, F. Orazbaeva, E. Orazaliyeva COMMUNICATIVE ASPECTS OF SPEAKING AND WRITING PROCESSES.....	183
G. Shukenai, A. Abyzova, G. Tlegenova LINGUOECOLOGY OF TEACHER’S SPEECH.....	194

ECONOMICS

L. Abylkassimova, M. Moldazhanov, A. Zeinullina, K. Khassenova, A. Rakhisheva CURRENT STATE OF ECOTOURISM IN KAZAKHSTAN: PROBLEM AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT.....	207
G. Azretbergenova, Z. Yessymkhanova, Y. Uzun A PANEL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP OF ECONOMIC GROWTH AND EXPORTS BY DEVELOPING COUNTRIES.....	220
O.A. Dagmirzaev	

FACTOR ANALYSIS OF THE VARIABILITY OF REGIONAL INDICATORS THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	232
B. Zhakupova, A. Seksenova, A. Rakhmanova, K. Tleukabylova PREVENTION OF A CRISIS IN THE COMPANY AS A RESULT OF AN OPTIMAL CAPITAL ASSESSMENT.....	243
R.A. Zhanbayev, G.R. Temirbaeva, D.A. Aibossynova, A.Y. Yerkin, D.G. Maksimov QUASI-PUBLIC SECTOR: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG) AND TOOLS FOR THEIR INTEGRATION INTO CORPORATE STRATEGIES.....	253
Z. Imanbayeva, N. Davletbayeva, D. Amerzhanova, K. Kussainov, E. Duizhanova DEVELOPMENT METHODS OF AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	270
L. Kan, T. Mukhamedyarova-Levina, A. Anessova ANALYSIS OF THE STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MUTUAL FUNDS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	286
G. Kenzhetayeva, G. Kunurkulzhayeva, L. Shafeyeva, V. Yesmagzam, I. Imangaliyeva ANALYSIS OF THE UNEMPLOYMENT RATE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	298
G. Kerimbek, M. Kaiyrgaliev, G. Nurbayeva, N. Umbetaliev, K. Satymbekova IMPROVING CASH MANAGEMENT AND ASSESSMENT STRATEGY IN THE COMPANY.....	311
A. Mutaliyeva, S. Dyrka, V. Seitova, A. Makhatova, M. Uskenov ANALYSIS AND FORECAST OF MILK PRODUCTION DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN.....	322
A. Nurgaliyeva, S. Dyrka THE MAIN ROLE OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION.....	332

A.Zh. Panzabekova, I.D. Turgel, Zh.G. Imangali CIVIL SOCIETY AS A SOCIAL RESOURCE FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF STATE ANTI-CORRUPTION POLICY.....	344
A. Sadvakassova, B. Korabayev, G. Amanova, S. Dontsov, B. Kuantkan, A. Zayakina ACCOUNTING AND ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL COSTS AS A BASIS FOR INCREASING THE SIGNIFICANCE OF INTEGRATED REPORTING IN MACHINE-BUILDING COMPANIES OF THE RK.....	361
M. Saiymova, Z. Basshieva, S. Igilmanova, A. Bukharbayeva, A. Tasmaganbetov DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF MARKETING INNOVATIONS IN MARKET CONDITIONS.....	372
R. Sartova, A. Kadyrova, A. Niyazbayeva, G. Demeuova, Z. Basshieva MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR: FINANCIAL SUPPORT MEASURES.....	388

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.09.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 5.